COLAI
PERA.
MUS II.

Vacandum Studiis.
Ex Bibliotheca
VALENTINI SCHLIEFF
Gedani.

Henrici Nicolai

1. de Multipraesentia Rei finitae.
2. Tr. de Contradictionis Natura et Principio.
3. Tr. de Oppositione Enunciatorum.
4. Pansophia liberalis Tabellis repraesentata.
5. Disquisitio Magnetica.
6. Tr. de Notitiis naturalibus.
7. Tr. de Cognitione humana universa, duabus Exercitationibus comprehensa.

De Vlterioribus Contradictionis diuisi onibus.

THESIS XC.

MOdò cohæsio membrorum, antecedentis & consequentis in compositis propositionibus vera esse negetur, benè contradictum est. De modo proponendi negationem *istam facile conuenerit, si sensus negativus legitimè proponatur. Fateturq́ hoc* Idem Bacchius p: 24. dem. suæ. Proinde sufficienter, inquit, negatur, Et Socrates non est loquens, & Plato audiens, vel, non & Socrates est loquens & Plato audiens. Perinde enim est, sive τό non præponas τῷ Et, an est. Cum seu huic, seu isti præstituatur, pariter negatiua verè reddatur, Licet, si τὸ est præponatur, jmmediatiùs & formaliùs neget.

Resp. Thomā Beeke. Riga-Liuono

91. Dices: Talis negatio in discretiuis non erit vera negatio, sed affirmatio infinita, & sensus ipse affirmatiuus erit, & falsus. *Vt, Etsi Vlysses fac. erat, non tamen formosus, Non & si Vlys. facundus erat, non tamen formosus erat, Vbi duplex non, & sic apud Latinos affirmatio, cum negare formosum te putes appositâ particula non.* *R. Posterior hac* discretiua affirmare debet, *quia prior negabat, cui hæc opposita est. Negationi autem affirmatio opponitur, non negatio. Vnde infinitè affirmatiuè opponendum, vt visum. Negatio autē vera est, & infinita affirmatio falsa.* Sic si dicam: *Lazarus, & si pius fuit, non tamen diues fuit, si hoc verum negare velim, dicam, Etsi Lazarus pius fuit, non tamen non diues fuit, hæc priori contradictorij opposita est,* Sed falsa. Prior enim, *quæ*

diuitem esse de Lazaro negabat, vera fuit. Pius enim, sed non diues fuit. Quare contradicentem ejus, *quæ pium & diuitem fuisse simul illi iungit, falsam esse nihil miri est. Sic, Aut Deo aut Mammonæ seruiendum, verum. Non aut deo aut Mammonæ seruiendum est, falsum dices, Affirmatio enim prior disjunctionis vera est. Opposita ejus negatio falsa est. Nec tertium datur, cui in spiritualibus seruitium addixisse liceat.*

92. 2. Vt enuntiatio est vna, ita & vna copula ei sufficit, quæ velut forma illius est. Et sic ab vnâ copula affimatio & negatio propositionis pendebit, non â duabus simul, Nisi *vnam rem duplicem formam simul habere dicas, quod monstrosum. E. & in compositis affirmatio & negatio ab vnâ copulâ pendebit, vel conjunctionis solius, vel verbi solius, non ab vtraq; simul æstimanda erit. Quod t. 89. est assertum. R. Vt enuntiatio est vna, ita & vna ei copula sufficit,* sc. quæ essentiam eius constituat, & ab aliâ distinguat. *Et sic composita vnam copulam habent constituentem & distinguentem, conjunctionis nimirum. Sed vnam copulam* iudicij Logici circa affirmationem & negationem, veritatem & *falsitatem judicandam præcise habere,* disstinguendum est. Si propositio sit vna *scil. simplici formandi modo, verum hoc est. Sed si sit vna* composito formandi modo & aggregatione simplicium plurium, non necessarium dico, vnâ præcise copulâ judicij eam constare, sed duplicem habere potest. *Et ita compositum enuntiatum est vnum,* aggregatione nempe pluriũ simpliciũ, *quæ συνδέσμῳ & colligatione quadam jungit & connectit. Hic in judicandâ veritate aut falsitate, affirmatione aut negatione talis enuntiati* vtrãq; copulã & verbi & cõjunctionis considerandam esse nihil absurdi *est, cum vtraq; in eo concurrat,* t. 89. 90. Et sic *momentum aliquod ad iudicandum im-*

por-

portare possit. Sola coniunctionis copula, pro forma En. comp. est, à qua essentiam & distinctionem suam habet: Sed pro iudicio Logico ad veritatem vel falsitatem judicandam vtraq́; copula obseruari debet, altera vt forma, *altera* ut norma *veritatis & falsitatis.*

93. 3. *Nec argumentum* Bacchij t. 83. *adductum copulam conjunctionis prorsus ab hoc judicio abÿcit.* 1. Etsi copula coniunctionis nil significet scil. principaliter: Significat tamen secundariò, non rem, sed rerum vel enuntiatorum de rebus formatorum coniunctionem, Copulatiuâ, connexiuâ, aut disiunctiuâ ratione conformatam. Jam & hoc aliquid significare est, & si secundarium quid. *Hoc autem* Logicè *obseruasse ad judicium Logicum veritatis adjumentum aliquod adferre omnino potest.* Sic particulas vniuersalitatis, particularitatis, exclusiuas, exceptiuas, &c. *In syllogismis quoad veritatem caute obseruare in* Logicis *nos oportet, & si principaliter res aliquas non significent, sed secundariò rerum determinationes saltem notent.* Et τὸ significare in copulâ *latè & indifferenter sumendum, vt* & *reale* & *notionale quid complectatur, & sic significare connexiones rerum etiam aliquid significare est. Etsi notionale & Logicum quid, non reale id sit.* 2. Etsi primó & immediate res non uniat, sed Propositiones: *consequenter tamen & mediatè res aliquas vnire intelligitur, quia voces & sentẽtiæ res significant, & pro illis adhibentur. Sic copula verbalis proximè* conceptus nostros de rebus formatos *vnit, quì pro rebus ipsis tandem supponuntur, easq́; significant. Nec tamen ob id vera copula iudicÿ Logici circa enuntiati veritatem aut falsitatem esse negatur.* 3. Etsi immediatè non ens ad ens, *sed sententiam ad sententiã, seu membrũ ad membrũ refundat:* mediatè tamẽ & consequenter *etiam rem ad rem refundit, sententia enim,*

quas continet, res repræsentant, & pro illis in discursu adhibentur. Quia res ipsas immediatè in discursum importare non possumus, pro illis conceptus, & pro his voces & orationes adhibemus, sed quæ omnia res ut ultimum suum terminum repræsentant. Vt alibi docetur. 4. Qualitatem enuntiationum aliquo modo *Copulas conjunctivas terminare patet, quod negationem facere & eo modo queamus, si copulam conjunctionis negemus, ut* t. 90. *ostensum.* 5. Notam eorum, *quæ prædicantur, esse, proprium verbi est, in cujus definitione id ab* Aristotele *positum est*, V. d. 7. Log. t. 23. *& sic copula verbalis est, nec ad alias copulas id extendi debet. Maleq; inde copulæ conjunctionis copulæ esse negatur, quod nota eorum, quæ prædicantur, non sit. Et ad summum* copulam verbalem *eam non esse hinc consequetur.* Deinde si τὸ prædicari latissimè sumas, *pro quovis jungi aut attribui, & jam conjunctionis copulam notam eorum, quæ prædicantur, esse dici possit.* Est enim nota eorum, *quæ connectuntur vel copulativè vel disjunctivè, &c. Et sic nota eorum, quæ prædicantur, h. e. enuntiantur de se per copulationem, disjunctionem, discretionem, conditionem.* Hoc modo etiam officio copulæ *nostra conjunctio perfungatur.*

94. Ad cœtera argumenta t. 85. *proposita ex dictis etiam facilis erit responsio.* Ad 1. neganda est consequentia majoris, *si ad omnem rationem æqualitatis ea extendatur. Non per omnia eadem est ratio exponibilium & comparativarum particularum, quæ conjunctionum in compositis enunciatis.* Conjunctionales copulæ *adversam simplicibus enunciationibus formam & speciem propositionum faciunt, quæ à simplicibus totâ enuntiandi formâ & specie distinguuntur, & compositæ appellantur.* Sed comparativæ & exponibiles *formâ enunciandi vel simplices sunt, & sub illis comprehenduntur,* vel *ad composi-*

tas referri debent, ut de quibusdam comparativis censeri potest. Non autem novam ab illis distinctam enuntiandi speciem constituunt. Plus ergò conjunctionales copulæ, quàm particulæ exponibiles & comparativæ præstant. *Deinde & in affirm: & negando aliqua hic paritas esse potest. Sic, non qualis est herus talis est servus, non quantum nummorum habes, tantum fidei, negant comparationem, & qualitatem ac talitatem ut ita loquar, rerum enuntiatarum, & sic* à negatis his particulis negatio comparativarum pendebit. Ad 2. Similiter consequentia majoris neganda est. *Potest inter particulas quantitatis & conjunctiones compositivas propositionum analogia aliqua esse, ut tamen simplex aut* totalis æqualitas *inter eas non sit. Unde poterunt aliquid in propositionibus conjunctiones perficere, quod non statim particulæ quantitatis possint.* Divisio propositionis in simplicem & compositam ex forma est, Ut in Log. d. 8. c. 10. seq. *ostensum: In universalem & particularem ex quantitate saltem & modo enuntiandi. Intimius autem rei connexum est, quod ex formâ ejus descendit, quàm quod ex amplitudine & contractione.* Deinde & hæc analogia hic est; *Ut particulæ ista signa modiq; universalis aut particularis affirmationis & negationis sunt, unde hæ æstimantur & judicantur:* Ita conjunctiones similiter signa copulæq; esse possunt, ex quibus in compositis propositionibus judicium affirmationis & negationis desumi unà cum copulâ verbi possit.

95. VI. An divisio Contradictionis in primariam & secundariam bona sit? Keckermannus l. 2. Log. s. 1. c. 7. *Ita contradictionem prop. divisit.* Et principalem pugnam *simul in quantitate & qualitate dixit, ut univ. aff. & part. neg.* Minus principalem *inter solâ qualitate pugnantes facit, ut duas singulares, indefinitas, & universales immediatas.* Contra

 eum

eum Jac. Martini in prælect. in Log. Keck. c. l. *Divisionem rejicit, & nullam esse ait.* Quandoquidem hic ait, quæstio ést de contradictione formali in modo enuntiandi consistente, non materiali, in rebus ipsis delitescente. Concedimus igitur, affirmantem singularem & negantem contradictoriè opponi, & ad principalem illam, quâ universali particularis opponitur, rectè reduci, propterea quod contradictio ibi in omnibus exemplis, *adeoq; universaliter & perpetuò se uno eodemq; habeat modo. Id verò de cœteris, nempè universalibus, puris & indefinitis statuendum non est. Intercedit enim materialis diversitas, quod alia sit contingens, alia necessaria, indeq; particularitas oritur.* Limitationes igitur Keck. ad formalem oppositionis rationem nihil attinent, sed tum ex materiæ cognitione dependent, quæ nõ ex Log. sed realibus disciplinis desumuntur, in Log. autem ignorari possunt.

96. Pro Keckermanno co. Jac. Martini Zanakius l. 2. c. 1, s. 1. c. 7. q. 1. *pugnat, eumq; defendere nititur. Res ex suprà t. 8. 9. traditis magnam partem patere potest.* Breviter *hic notandum* 1. Singulares oppositæ *rectè contradictoriæ dicuntur,* t. 72. 2. Duæ indefinitæ de eodem subjecto intellectæ etiam contradictoriæ *dicuntur, qualiscunq; sit materia,* t. 76. 3. Duæ universales *non sunt contradictoriæ, sed contrariæ, & à materiâ earum contradictio tantùm dependet, non forma enuntiandi,* V. t. 45. 4. Formalis contradictio *non solum dicenda est, quæ formis propositionum expressâ quantitate determinatis applicari potest, vel de facto applicatur,* sed generaliter omnis ea, quæ cuicunq; propositionis formæ applicari potest, siue quantitatem ea habeat, sive nullam, *quales sunt indefinitæ, singulares, exponibiles, compositæ, & similes.* Principium n. Contradi-

tradictionis,& consequenter generalis aliqua contradicendi forma Logica *in omni Enuntiandi forma & modo procedere debet,in illuq; verum à falso secerni,ut t.8.9. 50. 76. seq. pluribus visum est. Et illa ergò formalis erit*, quæ in indefinitis, singularibus, exponibilibus,compositis propositionibus formatur, formaliter enim idem affirmat & negat, *& ex ipsâ Enuntiandi formâ enuntiatum unum præcise verum, alterum falsum formabit, prout exemplis supra* t.21. 50. seq. *multis deductum fuit. Sic formaliter contradicunt, Bona opera justificant. Bon. opera non justificant. Sola fides justificat, non sola f. i. solus Papa est judex fidei, non s. P. e. i. f. & sic in aliis, Etiamsi* universalitas aut particularitas *hic nulla adsit*.

97. 5. Ex ipsâ Contradicendi formâ tali modo adhibitâ, quâ idem præcisè de eodem in eodem sensu affirmatur & negatur, Logicè judicium veri falsiq;, & discretio utriusq; sumi poterit, *non attentâ ullâ materiæ conditione, necessitate vel contingentiâ, sed formâ enuntiandi saltem spectatâ.* Idem enim de seipso affirmatum & simul negatum simul verum esse non potest, nec simul falsum, *quandoquidem primum & immutabile Contradictionis principium*, Imp. est aliquid esse & simul non esse, reclamat; *Sed alterum ejus verum, alterum falsum immutabiliter futurum est*, Vt t. 50. seq. visum. Nec exemplum in Contrarium *reperiri potest*. 6. Quod falsum esse Zanakius dicit, Logicum *in formali consideratione non tàm rem enuntiatam*, quàm *enuntiandi modum respicere, malè negat, quod verissimum est. In hoc enim* respectus Logices formalis & materialis, *tàm in enunctiationibus, quàm syllogismis, maximè secernitur*, quod formalis & instrumenta Logica formalia modum & formam ipsam affirmandi, negandi, opponendi, convertendi, inferendi

& con-

& concludendi tantùm respiciant, *abstrahendo à materiâ, qualis illa sit, an vera vel falsa, necessaria vel contingens, naturalis vel præternaturalis, usitata vel non usitata*: Materialis & instrumenta materialia materiam demùm ejusq; requisita attendant. *Sic Syllogismus formalis ex formâ inferendi procedit, etiamsi materia sit absurdissima. Vt, Om. homo est leo. Om. rugiens est homo. E. omne rugiens est leo. Vnde* necessitas *formæ & materiæ, consequentiæ & consequentis, rei & processus in syllogismo classicè & famosè distingui solet.* V. d. 10. Log. t. 21, d. 11. t. 8. d. 13. t. 2, seq. Eodem modo in contradictione, quia illa formale opponendi enunctiata instrumentū est, quod ex ipsâ opponendi formâ *verum à falso secernere debet, non materiale, quod ex materiâ in enuntiato contenta demùm id facere debet, Vt supra ostensum, rectè negat* D. Jac. Martini, respectum materialem necessitatis aut contingentiæ attendi debere, *& contradictiones tales introduci, quas verum à falso secernere dicamus, si in materiâ necessariâ formatæ fuerint, non autem, si in contingenti, quod* Keckermannus *fecerat indefinitis & universalibus suis oppositis, Ideò nos suprà* t. 76. *aliter limitavimus, ne ad materiales istos respectus delaberemur,* quia Contradictio formale eruendi verum instrumentum est, non materiale.

98. *Quod porrò adducitur*, Logicam non esse instrumentum mentem primariò in cognitione modorum dirigens, sed rerum, nec Logicum in modo enunctiandi quiescere, sed semper ad id progredi, ob quod enunctiandi modum cognitum sibi voluit, *rem enunctiatam, parum contra nos proficit.* Aliud est, *in cujus cognitione Logica primariò dirigat, an in modorum, an rerum*: aliud, quid in formalibus instrumentis inprimis Logicus attendere debeat. Verum

est,

est, *Logica quâ finem suum respicit non cognitionem modorum, sed rerum*, vel veritatem rerum per modos suos rationales, *quos proponit, eruendam, manifestandam, confirmandam, & ab omnib. insultibus tutam præstandam intendit, tanquam ultimum & Externum finem*, V. d. 1. Log. t. 20. *Sed non debet tamen* Logica modos formales & materiales confundere, & in formalibus etiam materialia attendere, materialibus formalia immiscere. *Sed distinguenda distinguere, & ostendere, quid modo alicui vel instrumento Logico ex vi formæ suæ conveniat, quid ex vi materiæ, cui applicatur, illud obtineat. Sic* in consequentiâ syllogisticâ distinctè ostenditur, *quid ex formæ necessitate illa habeat, quid ex materiæ. Potest* formalis *consequentia esse optima, ut materialis sit vitiosissima*, t. 97. *& vicissim* materialis *optima, formalis vitiosissima. Vt: Om: homo est animal. Nullus canis est homo. E. null. canis est animal. Materia præmissarum est verissima, forma inferendi insulsissima.* Nec hæc confundere licebit ex eo, quod Logica primariò in rebus, non modis, mentem dirigere debeat, *nec Logicus in modis acquiescat, sed ad res ipsas tendat.* Vera *enim hæc sunt:* sed confusionem modorum & respectuum Logicorum nondum important. Distingue distinguenda, non confunde, & *Logica ipsa distinguendi magistra est, non confundendi*, tum Logica in ipsâ rerum cognitione *aptissimè mentem diriget: tùm ad ipsas res cognoscendas* Logicus *ordinatissimè per modos formales & materiales distinctos, non confusos, procedet. Sic in formalibus Syllogismorum facimus, facitq́* ipse Keckermannus & Zanakius. *Quis in formalibus enuntiationum sic procedere vitio vertisse poterit?* Tàm in his, quàm illis *de distinctis distinctè docendum esse instrumentum veritatis & distinctionis*, Logica, *præscribit.*

99. Contradictio indirecta est, cum enunciationes vocibus sensus repugnantes involuentibus constantes adducuntur, etiamsi externa forma contradicendi Logica non adsit. Dicitur & Contradictio implicita, virtualis, in adjecto, oppositum in apposito, implicatio, Enuntiatio implicans, & similiter. *Talium enuntiatorum contradicentium frequentia exempla dari apud authores solent, & apud* Theologos *classica hac vocis* Contradictionis *usurpatio est*, Vtt. 3. 4. *adductum. Sic Contradictoria habentur* Reformatis, *Esse verum corpus humanum, & esse divinitus in pluribus locis simul*: Papistis, *esse verè & internè justum, & justitiâ alienâ imputatâ esse justum.* Photinianis, *esse singularem & unam numero essentiam, & in tribus personis simul consistere, de quib.* latiùs Tr. de Contradict. s. 2. t. 35. seq. *actum.* Christum *verè mortuum esse, & post mortem vixisse manifestam Contradictionis implicationem* Smalcius *esse ait* l. 1. de errorib. Arian. c. *14*. p. 152. Sic contradicentia *habemus*: *Sanguis Christi emundat nos ab om. pecc. Et purgatorium em. animas defunctorũ à peccatis venalibus.* Sola *Christi mors est verum sacrificiũ propitiatorium pro peccatis*, Et, Missa *est verum sacrificium propitiatorium & applicatorium pro peccatis. In redarguendis* Adversarijs magnus hujus contradictionis est usus, cũ Authorem semetipsum implicare, *& duo simul inconsistentia ac virtute sensus sibi contradicentia statuere demonstramus. Exempla terminorum virtuales contradictiones importantium, & consequenter enuntiatorũ indirectè contradicentium* s. 2. t. 27. 28. seq. cit. Tract. visa sunt.

100. Contradictio indirecta interdum realis est, Interdum magis esse videtur, quàm est. Vtriusq; exempla *quia occurrunt, paucis percurrenda.* Realis est, quæ sensus verè repugnantes importat. *Exempla aliqua* §. 3. 4. *visa sunt.*

Sic

Sic Collocutoribus Bavaricis in colloquio Ratisbonensi p.64. *tribuitur* à Corn. Martini & alijs, *quod Scripturæ virtuale contradixerint, cum Aaronem summum Pontificem esse negarunt. Et Mosen illo superiorem fecerunt, quod Aaronem ordinaverit. Scriptura enim Aaronem summum Pontificem vocat, eiq; proprium ejus tribuit, semel in sanctum sanctorum per annum ingredi & sacrificare.* Exod. 30. v. 10. Levit. 16. v. 2. Hebr. 9. v. 7. 25. *Hoc enim nulli alij sub mortis pœnâ licebat, quàm soli summo Pontifici,* Hebr. 9. v. 7. *Et quia Aaron id fecit,* Lev. 16. *summum ipsum Pontificem fuisse immotè consequitur. Qui ergò ipsum non absolutè summum, sed Mosen superiorem fuisse dicit, Scripturæ virtualiter contradicit, quæ propria summi sacerdotis ei tribuit. Quòd* Moses *ordinavit Aaronem, superioritatem non infert. Non enim ut causa principalis, sed ut instrumentalis id fecit. Deus ut principalis causa ordinari & consecrari ipsum jussit,* Exod. 28. 29. *Moses administer illius fuit, & quæ Deus præcepit, executus est. Inde majoritas nulla consequitur. Sic Prophetarum filius aliquis Iehu in Regem consecrabat ungendo,* 2. Reg. 9. v. 6. *Nec tamen major aut superior Rex in Israel fuit.*

101. Sic Iidem Contradictione virtuali *se implicant, cum summum Pontificem ex officio & Cathedrâ pronuntiantem in fide infallibilem esse dicunt, Et tamen postea* Caipham *in damnando Christum tanquam erronem, seductorem, blasphemum, & seditiosum, turpissimè errasse concedunt. Nam & is eo ipso tempore, quo ita errabat, summus Iudæorum fuit Pontifex. Hincq; duo contradicentia emergunt;* Summus Pontifex *publicè pronuntians in judicando est infallibilis:* Et quid: summus pontifex *publicè pronuntians non fuit infallibilis, sed erravit, ut Caiphas, quæ apertè se implicant & tollunt. Nec effugiunt con-*

traditionem, si Christum verum summum Pontificem tùm fuisse dixerint, *aut eo exhibito infallibilitatem summorum Pontificum Iudaicorum paulatim cessasse regesserint.* In priori enim Scripturæ *apertè contravenient, quæ Caipham summum sacerdotem istius anni vocat*, Joh. 11. v. 49. c. 18. v. 13. *Et Christi pontificatum talem facit, ut Collegam in eo aut Antecessorem vel subsecutorem simpliciter nullum admittat*, Hebr. 7. v. 24. seq. c. 8. v. 1. 2. seq. c. 9. v. 11. 12. 25. *Nedum ut improbum Caipham collegam in eo agnosceret. Et non fuisset* Caiphas *hac ratione summus, si Christus eo superior: summus enim superiorem sui ordinis nullum agnoscit.* In posteriori *alienè causam vel occasionem errandi adventui Christi assignant, cum Christus lumen sit omnem hominem illuminans*, Luc. 2. v. 32. Joh. 1. v. 9. *Et potiùs veritatis sit causa, non erroris.* Joh. 18. v. 37. *Et infallibilitatem summi Pontificis in decidendo cum exceptione asserent, ut aliquo loco, tempore, causa, etiam cum publicè pronuntiat, in dogmate aliquo exemplo Caiphæ errare ipse possit, Quod hypothesin eorum infringit, quæ Pontificem ex officio decidentem absolutè infallibilem defendit. Ac ni ita statuat, meris incertis conjecturis & exceptionibus rem ad fidem pertinentem superstruit. Et hinc iterum* Contradictio orietur: Sum. Pon. ex officio decidens absolutè in fide est infallibilis: Et Sum. Pont. ex officio decidens interdùm errare potest. *h. e. non absolutè est infallibilis, quod apertè priori contradicit. Quomodo aliàs variæ contradictiones virtuales & indirectæ inter* ipsos *vigeant, ex Luther. apud.* Pappum in lib. de Contradictionibus Doctorum Rom. Ecclesiæ, Hunnium in labyrintho Papistico, & Osiandrum in Papâ non Papâ, Ex Reformatis apud Pareum c. 27. Irenici, Hospinianum l. d. dissension. Pontificior. aliosq; latè tractatum videas. Valerianus Magnus

gnus *quomodo in regulâ credendi variè in principio statim sibi contradicat, multis deducit* D. J. Martini in vindic. c. Valerian. Mag. p. 5. seq. *Sed ei* Valerianus in Resp. contra J. M. *reponit, ab ipsâ Ianuâ in principio Operis totum eum aberrasse, ac tela extra scopum projecisse.* Vt in scriptis utriusq; *videri potest.* Calvinus *quomodo varijs enuntiatis secum ipse dissideat, ac virtualiter contradicat,* Hornejus l. d. proces. Disput. c. 5. & 6. 7. seq. ostendit. *Contrà quem disserit* Vedelius l. 3. Ration. Theol. c. 7. & Calvinum *à contradictionibus immunem præstare nititur.* In Cœnæ materiâ *quomodo varijs contradictionibus à se dissideant* Reformati, *pluribus ostendit* Grauuerus in appendic. propugna. Pareanit. 2. 3. seq. *& à conciliationibus* Parei *vindicat, quas ille reposuit.* Suencfeldius *quomodo in loco de personâ Christi varijs sensuum contradictionibus enuntiata sua implicet,* c. 1. *pertractat* Hornejus. Lutheranis *varias contradictiones tribuere solent* Papistæ, *inprimis ex Luthero colligendis illis gnavos se & industrios prabent, de quo* Evangelischer Wetterhan/ *Cochlei* Lutherischer Irrgarten/ Bellum quinti Evangelij Andreæ Jeorge Witzij, Roëstij Pseudo jubilæum c. 15. Foreri bellum Vbiquetisticum, aliaq; videri *possunt.* Sed vana hæc pleraq; esse, *& apparenter tantùm contradicentia,* alibi *copiosè ostensum est.* Mutatio prioris sensûs non statim vera est contradictio. Abjicitur n. prior sensus, & novus suscipitur, non prior retinetur. *Contradictio est* duorum simul retetorum in eodem sensu facta affirmatio & negatio. *Errores correxit* Lutherus, *& sic paulatim veritatem agnovit. Sic purgatorium & potestatem Papa in primis annis agnovit, quæ sequentibus totaliter Vt errone a abjecit.* Vt ipse præfat. To: 1. Latini *testatur. Et plura* in scripto c. Regem Angliæ *hic adducit. Etiam* Augustinus *varias sententias re-*

tractavit, Cui Contradictiones *ob id nemo attribuit. Sic* Contradictionem virtualem Lutheranis *adscribunt, quòd in Cœnâ proprietatem verborum servatam velint, & interea Transubstantiationem negent, sine quâ verborum proprietas teneri ac defendi non possit.* Vt Bellarm. l. 3. d. Euchar. c. 23. Forerus in absters. fulig. Kesler. s. 1. l. 1. c. 3. *Sed nulla realis hic est Contradictio. Proprietas verborum retineri potest,* Si panis, quem in Cœna frangimus, accipimus, edimus, sit communicatio & distributio Corporis Christi, & *vescentibus verè illud distribuat,* 1. Cor. 10. v. 16. *ut maximè in illud transubstantiatus non sit. Sic* Christus homo *verè simul DEus est, proprietate verborum retentâ, nullo Tropo admisso, quia Deus & homo unum simul Christum faciunt, etsi homo in Deum non transubstantiatus sit.* Sic panis Cœnæ *Corpus Christi, quia verè illud communicat, etsi non in id conversus sit.* Iidem contradictionem tribuunt, quòd concupiscentiam verè in baptismo remitti, *& eandem tamen in baptisatis manere asseramus.* Bellar. l. 5. d. peccat. c. 7. 9. *Sed non eodem respectu id asseritur. Tota remittitur* quoad reatum & damnationem: Manet quoad radicem, naturam, & vitiositatem. Formale *concupiscentiæ non est reatus, sed vitiositas reatum inferens.* Reatus *consequens aliquod in peccato est, ut* alibi *docetur. Potest* consequens *tolli, manente ejus antecedente & fundamento, Vt limitatio in limite, manente lapide.* Chemnitio in matrimonialibus tres contradictiones *impingit* Idem Bellarminus l. d. matrimon. c. 25. *Sed quàm vanæ eæ sint, ostendit* Gerhardus d. Conjug. §. 292. T. 7. L. C. Papisticæ leges *potiùs verè in Matrimonialibus contradicant.* Nam Alexander secundus *ad septimum gradum matrimonia prohibuit. Et hoc* Vniversali Ecclesiæ *tenendum præscripsit ex mente* Gregorij M. Caus. 35.

q. 5. c. 2. *Et tamen postea ad 4. gradum* Ecclesia *saltem prohibuit*, ut Bellarm. c. 29. c. l. tradit. *Vbi verissima Contradictio, ad 7. usq; gradum Conjugia prohiberi, & non ad 7. sed 4. tantùm prohiberi, h.e. 5. 6. & 7. non prohiberi, nullâ temporum distinctione concilianda, Cum id* Vniversali Ecclesiæ *tenendum dixerit* Alexander, *quæ non unius ætatis aut seculi, sed omnium seculorum est.* Et de ipso tempore *quæratur, cur contraria statuta & leges diversis temporibus Eccl. Rom. fixerit, Vt unum alterum evertat, & sic illi contradicat?*

102. Sequentia circa *hanc Contradictionis virtualis tractationem hic paucis deducenda restent. Quæritur 1.* An vera virtualis quoad sensum contradictio in Enuntiatis Scripturæ Canonicæ inveniatur? De Apocryphis *certum est, Contraria in illis occurrere.* *Sic* 1. Macc. 6. v. 16. *Antiochus Babylone in lecto inter gravissima tormina mortuus dicitur.* Sed 2. Macc. 1. v. 16. *in templo Naneæ Persiæ à Sacerdotibus lapidibus obrutus, & membratim dissectus asseritur.* Sic 1. Macc. 9. v. 3. 18. *Maccabæus anno 152. regni Græci in prælio occubuit.* Sed 2. Mac. 1. v. 10. *anno 188. epistolam cum cæteris ad Aristobulum scribit, 36. annis post obitum. Conciliare hæc nituntur* Bellarminus, Rupertus, Hugo, Lyranus, Gretserus, alijq;, *Sed parùm proficere ab alijs ostensum est*, Sibrando, Wittakero, Rainholdo, Pareo, Junio, Chamiero, Gerhardo, Meisnero, Vorstio, alijsq; *de quo in Loc. de Scrip. pluribus.* In Canonicis Contradictiones quà sensum *inveniri docuerunt* ex Veteribus hæreticis Apelles & Apellitæ, *qui legem & Prophetas rejecerunt, ac Prophetas inter se pugnare dixerunt,* Vt Eusebius l. 5. hist. Eccl. c. 13. *tradit.* Carpocratiani *similiter V. T. rejiciebant, ut quod contraria doceret.* Ebionæi *Prophetas non admittebant, excepto* Mose, *in quo pro libitu alia recipiebāt*, alia rejiciebāt. Simonia-

ni. Basilidiani, Marcionitæ, Manichæi, Bogomiles, *aliiq́ue omnes Vet. T. libros tanquam à malo quodam Deo dictatos, multaq́ue contraria continentes respuebant*, ap. Irenæum l. 1. c. 20. 22. 29. Epiphanium hær. 66. Euthymiū p. 2. panopl. t. 23. c. 1. Cerdoniani *legem Mosis & Prophetas ut Deo Evangelii contraria rejiciebant*, ap. Pontanum. c. 13. Judæi *Novum Testamentum tanquam Veteri contraria tradens universum rejiciunt.* Albigensibus *error tribuitur à quibusdam, quod V. T. velut à malo DEO profectum rejecerint*, Vt Antonino p. 4. spec. c. 7. tit. 11. Alij *injuriam in hoc illis inferri censent, ut* Gerhardus exeg. d. Scripturâ, §. 172. *Analoga eos sensisse constat. Cum* Manichæis *duo principia docuerunt, bonum & malum, undè facilè Nov & V. T. contrariari consequens est, & sic alterum rejiciendum veniet. In civitate Biders à Christianis obsessâ* Albigenses *super Evangelii librum mingentes, de muro contra Christianos illum projecerunt, & sagittis post eum missis, Ecce lex vestra, miseri inclamârunt, ut* Lutzemburgensis in Cat. hær. sub Albigensibus *tradit. Vndè de Scripturâ non multum eos censuisse evidens est.*

103. Similiter ex Veteribus Alogi vel Alogiani *Matthæum, Marcum, & Lucam recipiebant*, Johannem *tanquam illis contrarium rejiciebant.* Ethnici *Evangelia variis in locis & inter sese, & cum veritate pugnare dicebant, quòd & Apostoli ut homines interdum erraverint, & magistri sui gloriam fictis narrationibus ornare non dubitârint. Similia* Mahometem *Pseudoprophetam, & superiore seculo* Othonem Brunfelsium docuisse Bellarminus l. 1. d. ver. Dei c. 6. tradit. Porphyrius Apostata *ex Propheticis & Apostolicis scriptis varias contrarietates elicere conatus est, ut principium fidei Christianæ ut sibi minimè constans suspectum redderet, & ad gentilismum jure se defecisse*

defecisse alijs persuaderet, Cui fusè graviterq́ respondit Augustinus libris 4. d. Consens Evangelistarum, Vbi l. 1. c 7. *hoc opere se demonstrare suscepisse ait errorem vel temeritatem eorum, qui contra Evangelij quatuor libros, quos Evangelistæ quatuor singulos conscripserunt, satis argutas criminationes se proferre arbitrantur, & hoc quasi palmam suæ vanitatis objicere solent, quod ipsi Evangelistæ inter se dissentiant.* Libro 2. c. 1. *visurum se ea, quæ Evangelistæ de Christo scripserint, quemadmodum sibi atq́ inter se congruant, promittit. Tandemq́ ostendit*, in illis, quæ tanquam antilogiæ ê sacris proferuntur & objiciuntur, non esse antilogias, nisi apparentes, non pugnare, sed pugnare videri, *ijs præsertim, qui vel parcè nimis in sacrarum litterarum lectione versentur, vel calumniandi cavillandiq́ libidine pruriant.* Libanium Sophistam *simile quid cum* Porphyrio *statuisse ex* Socrate 3. hist. Eccles. c. 19. *patet, ubi* Libanium, Porphyrium, & Julianum conjungit, & Julianus *Apostata inter cætera antilogijs istis motus ab Ecclesiâ & fide Christianâ iterùm descivit. Quâ de re* Socrates c. l. legi *potest, ubi inter cætera* Origenem *longè* Juliano *priorem scripturæ loca, quæ legentium animos perturbare videantur, sibi ipsi objicere atq́ explicare contendisse ait, & captiosas improborum ineptias & inanitates diluere.*

104. Per obliquum f. litteris contrarietates *attribuunt*, qui textus *interdum in Biblijs* falsatos *esse ajunt, indeq́ contraria dicere illis, quæ in alio scripturæ loco proposita fuerint. Quam hypothesin* partim *nonnulli* ex Patribus, ut Hieronymus in Psalm. 77. Theophilactus in quæstionib. Sulpitius Severus in hist. sacr. *circa templi Salomonei ædificationem* 1. Reg. 6. v. 1. partim quidam ex Pontificijs, Vt Lindanus de op. int. gen. l. 1. c. 11. Canus l. 2. loc. com. c. 13. Bellarminus l. 2.

d. V. d. c. 2. Huntlæus contr. I. c. 8. 9. seq. Driedo l. 2. d Eccles. script. c. I. Cajetanus in 2. Reg. 8. v. 26. Torniellu in Ann. sub annum M. 3149. Sixtus Senensis l. 5. biblio ann. 88. Eugubinus in c. 11. Gen. partim quidam ex Refor maris, ut Beza in Luc. 3. Scaliger prolegom. ad Chron. Euse bij, Casaubonus ex. 16. c. Baron. n. 110. *partim nonnulli* ex Lu theranis *assumpserunt*, Vt Lutherus in glos. 2. Sam. 23. v. 8. & 1 Par. 24. v. 3. Et Act. 13. v. 20. Frantzius d. interp. scrip. c. 55 *ubi pro* עָבַר *littera* ר *mutata* עָבַד *servijt, servire fecit, legendum putat.* Similiter c. 128. ad Osiandri *correctionem in* 2. *Sam.* 21. *v.* 8. *Inclinat, & pro Michol Merob legendum putat, ut textus corruptus sit.* Osiander in paraphr. sup. 1. Sam. 18. v. 19. *& super* 2. Reg. 8. v. 26. *collatum cum* 2. Paral. 22. v. 2. *Vbi in hoc falsam lectionem, & 22, pro 42. legendum putat. Super* Dan. 8. v. 14 Super Matth. 27. v. 9. *Vbi pro Zacharia errore scribarum Ieremiam positum ait, & alibi sæpiuscule. Idem sequitur* Hunnius in comm. Matth 27. Muthesius in h. l. & Luc. 3. v. 36. 37. *Vbi Cainan vitio librariorum bis positum putat, Cui & in hoc loco assentitur* Waltherus in harmon. super Gen. 11. v. 12. ac Gesnerum, Rungium, & Winkelmannum *in eandem sententiam allegat.* Chemnitius harmon. l. 1. c. 3. in Matth 1. v. 11. Brochmandus L. C. d. Christ. servat. c. 1. s. 1. q. 7. Waltherus in harm. c. l. in Matth. 1. v. 11. *patrem* Jechoniæ Jojakimum vitio librariorum omissum putant, *cum eundem cum Iechonia putaverint, & otiose bis hunc positum existimarent, alterum expunxisse quasi superfluum, cum pro Iechonia Iojakimum ponere debuissent.* Ex Papistis Erasmus in c. 2. & 27. Matth. Piggius l. 1. d. hiera. Eccles. c. 2. *Ex Photinianis* Socinus d. auth. scrip. p. 14. 27. 104. & lect. sacr. c. 50. *ultra adhuc progressi ipsos sacros scriptores alicubi memoria lap-*

fos esse, falsoq; quadam citasse scribunt. Et Erasmus *quidem* Augustini *authoritate se tueri nititur,* ex l. 3. d. cons. Evang. c. 7. *Sed quam pravè hic adduci apertè* Bellarminus l. 1. d. V. D. c. 6. *ostendit.* Weigeliani *etiam in doctrinâ de Deo & voluntate ejus ipsos errare potuisse asserunt,* Vt Brochmandus T. 1. L. C. d. script. c. 4. q. 5. *tradit, quanquam locum nullum allegat. Sed* parum id eis conuenire promissa Christi Joh. 16. v. 13. *aliaq;* Vt 2. Tim. 3. v. 16. 2. Pet. 1. v. 21. docent. Papistæ *de textibus corruptis hypothesin avidè arripiunt,* ut inde textus authenticos, Græcos & Hebræos, non semper puros fluere, *sed interdum turbatos esse, ac consequenter infallibile controversiarum fidei judicium ex illis non satis tutò desumi posse, sed tutiùs* ad Ecclesiæ interpretationem *confugi, deducant. Sed hæc hypothesis de verâ corruptione textus* nec *necessaria est*; nec, *si esset,* Papistis *multum commodaret.* Non enim in dictis fundamentalibus de fide & moribus illa conceditur, *Sed alijs minutioribus,* historicis, Chronologicis, similibusq; *Ex quib. non practicè fidei aut morum fundamenta desumuntur.*

105. Nullam autem veram antilogiam, vel ex falsitate scriptorum, vel lapsu & errore aliquo, vel textus reali corruptione profectam *in scripturis Canonicis inesse, sequentibus patere potest.* 1. Quia quod Deo authore & inspirante concipitur & scribitur, *Sibi ipsi verè repugnare non potest, nec qua scriptorum errorem, nec veram textus & litteræ corruptionem. Non enim Deus sibi ipsi verè repugnat, Prima enim ac essentialis veritas est, Cui error aut repugnantia, quæ errori vicina est, insidere nullo modo potest.* V. Num. 23. v. 19. Deut. 32. v. 4. 1. Sam. 15. v. 29. Psalm. 89. v. 3. Jacob. 1. v. 17. *Nec providentia ejus feret, suis scriptis universalem aliquam litteræ textusq; falsationem inferri. Sed libri Canonici Deo authore & in-*

spirante sunt scripti, Unde θεόπνευστος *scriptura dicitur,* 2. Tim. 3. v. 16. *Ergò veræ repugnantiæ in illis non.* 2. Quicunq; agitati â Spiritu S. scripserunt, *in scribendo errare, memoriâ labi, falsa committere, aut contradicentia scribere non potuerunt. Alterum enim horum falsum & mendacium est. Et Spiritus S. veritatis est Spiritus, non mendacij, quod â Diabolo.* Joh. 8. & c. 15. v. 26. c. 16. v. 13. *Sed Prophetæ & Apostoli ita scripserunt.* 2 Pet. 1. v. 21. *Ergò.* 3. Quæ scripta Deus divinis & admirandis signis confirmavit, *falsitates & repugnantias falsis vicinas continere nequeunt. Non enim falsa, sed vera Deus confirmavit. Sed scripta Canonica V. & N. Test. varijs admirandisq; signis Deus confirmavit. Hebr. 2. v. 4. Et ex historijs V. ac N. T. uberrimè constat. E. falsa & repugnantias continere non possunt.* 4. Si textus Biblicus alicubi falsatus est, aut in V. T. aut N. falsatio ista contigit. In quocunq; *sit, aut falsationem illam Deus avertere noluit, aut non potuit.* Noluisse *bonitati, sapientiæ, vigilantiæ, & fidelitati ejus repugnat, quâ per scripturam erudire homines ad æternam salutem voluit, adeoq; medium ejus, scripturam, ab omni corruptione præservare. Et solet Deus specialiter suæ Ecclesiæ providere, ne verbum suum vel prorsùs aboleatur, vel corrumpatur, Quod tot persecutiones sub gentilibus, hæreticis, alijsq; testantur.* Non potuisse *potentiam ejus infinitam labefactat. Ergò prorsus falsatio ista non contigit.* 5. Attestantur idem Patres. Augustinus l. 2. d. consen. Evang. c. 12. *Omnē falsitatem abesse ab Evangelistis decet, non solùm eam, quæ mentiendo promitur, sed & eam, quæ obliviscendo.* Et ep. 8. ad Hieronym. *Admisso in tantum authoritatis fastigium aliquo mendacio nulla particula horum librorum manebit, quæ non possit in dubium vocari.* Similiter Ep. 19. ad Hieron. *Sicut paulò ante dixi, tantùm scripturis Canonicis hanc ingenuam debeo servitutem,*

vitutem, quâ eas solas ita sequar, ut conscriptores earum nihil omninò in eis erraſſe, nihil fallaciter poſuiſſe *non dubitem.* Ex Papiſtis Ribera l. 1. d. templo c. *1. Cani opinionem explodit, qui contra Hebraeorum & Graecorum sententiam Codices* 1. Reg. *6.* v. *1. vitiatos eſſe doceat, & majorem annorum ſummam fuiſſe aiat, quam ibi expreſſa ſit.* Apparentem Contradictionem & repugnantiam in ſpeciem in ſacris occurrere non dubium eſt, Et Tr. d. Contrad. f. 1. t. 24. ſeq. *viſum, & hic* t. 106. 107. *patebit. Sed veram ibi haberi negamus.* Hoc autem diſcrimen inter veram repugnantiam & apparentem, quod quæ in ſpeciem repugnant, collata inter ſe repugnant, non autem cum ſuo principio collata, *ſic, Om. quantitas in infinitum eſt diviſibilis, &, omn. quantitas eſt finita, inter ſe collata pugnant. Sed cum ſuo principio, unde oriuntur, collata non repugnant. Vt, Omn. quantitas ex quantitate conſtat. Itaq; in eam mente ſaltem eſt diviſibilis, ſi non facto & re. Manet tamen finita re & facto, & ſic apparens contradictio tollitur. Sic in Sacris, ſi dogmata pugnare videntur, quando cum principijs ſuis conferuntur, reverâ non pugnare comperiuntur.* Quæ a. reverâ repugnant, & inter ſe, & cum ſuo principio collata repugnant.

106. Exempla quædam locorum contrariorum ê ſacris adduci ſolent, *quibus repugnantia aliqua probari poſſe videatur. Maximè* inſignia *inter ea ſunt ſex ſequentia.* Primum eſt inter Gen. 11. v. 12. Vbi Arphaxad Selachum genuiſſe dicitur, & Luc. 3. v. 36. Vbi Arphaxadi filius Cainan, & Cainanis filius Sela demùm vocatur. *Vbi aut in Hebraeo nomen Cainan omiſſum, aut in Lucâ ſuperfluum eſt. R. Omiſſis varijs reſponſionibus, quæ hic adferri ſolent, tutiſſime reſponderi poteſt,* vel Lucam ex 70. *Interpretum verſione apud Iudaeos re-*

cepta & in magnâ authoritate habitâ, nomen Cainanis adduxisse, certoq; consilio publicè recepto errori in re historicâ, secundariâ, & fidem non concernente, *aliquid concessisse, nec intempestivè in Ecclesiâ adhuc nascente in tali puncto turbas movere voluisse, sed testimonijs Græcis potiùs, quam Hebræis, ut & alias solet, usum esse:* Quomodo *non ipse* Lucas *ex se propriè falsum scripsit, sed ex alio allegavit, qui falsò aliquid reddidit.* Aliud *autem, ex alio allegare,* aliud *ex seipso aliquid scribere.* Vel verba τοῦ καϊνὰν per appositionem adjecta esse, *non acsi Sale Cainanis filius fuerit, sed ut Sela Cainanis esse dicatur, quòd* & Cainan dictus fuerit, *ut synonymum Sela nomen Cainan fuerit, Ut & Sela & Cainan diceretur. Ut sensus sit: Qui fuit* Salæ, Cainanis. *h. e. Qui & Cainan aliàs appellatur. Quales appositiones in sacris frequentes esse nullum dubium est, Nec voces in eodem contextu diversimodè interdum capi absurdum est.* V. Joh. 1. v. 10. C. 4. v. 35. C. 20. v. 17. Sic in hoc ipso loco Lucæ *cum vox τοῦ in cæteris filij vocem propriè pro generatis filijs accipiat,* v. 38. Tamen in Adamo, *qui Dei fuisse dicitur, pro creato filio, non generato, accipi manifestum est.*

107. Secundum exemplum inter Gen. 11. v. 26. est, Ubi Thare anno 70. Abrahamum, Nahorem, & Haronem genuisse dicitur, & vixisse 205. annis, v. 32. & Gen. 12. v. 1. Ubi Abraham 75. annos mortuo Tharane habere dicitur, cum Charane profectus dicitur. V. & Act. 7. v. 4 *Sic non anno 70. Thare, sed 130. natus est. Ab hoc enim ad 205. sunt 75. anni, non si à 70. Tharæ anno incipias, sic enim 135. annos Abraham post mortem Tharanis habuisset. R. Omißis varijs solutionibus tutißimè dicitur,* Abrahamum verè anno 130. Tharæ *natum esse.* Sed Gen. 11. v. 26. *Tharam anno 70. genuisse dici,* i. e. cepisse gignere, *nec tres filios simùl isto anno genuisse, sed*

succes

successivè: Nec Abrahamum primogenitum fuisse, *etsi primus nominetur, sed* Haranem, *quo Abrahamus minor fuit 60. annis, Et cujus filias Milcam & Saram postea Nahor & Abraham uxores duxerunt.* Gen. 11. v. 29. *Sic Noa genuit Semum, Ham, & Iaphet,* Gen. 5. v. 32. i. e. incepit gignere, *non eodem anno omnes genuit. Et Abraham ob pietatem ut DEi filius primus nominatur, & quia de hoc præcipuè sermo postea futurus erat. Sic & Sem primus inter filios Noachi nominatur, ut pius.* Gen. 5. v. 32. *Cum tamen Japhet primogenitus fuerit.* Gen. 10. v. 21. Sic 1. Paral. 1. v. 27. *Isaac prius numeratur, quàm Ismael, non quod generatione prior, sed fœdere DEi, dignitate, & pietate antecedat.* Non semper Scriptura ordine generationis memorat, sed frequenter dignitatis, fœderis, narrationis, de quo multa narrantur, è quo Ecclesia propaganda est, & similium. Tertium exemplum est inter 2. Reg. 8. v. 26. Vbi Achazia anno ætatis 22. regnare *cæpisse dicitur, &* 2. Chron. 22. v. 4. *Vbi anno 42. regnare cæpisse dicitur.* Missis alijs *commodissimè hic dicitur, in loco Chronicorum non annos ætatis Ahasiæ, sed domus Amri intelligi, & trajectionem quandam textus esse, qui hunc sensum habere debeat*: Regnavit Ahasia Rex Judæ, cujus matri nomen Athalia, filia Amri, agentis annum 42. cum Ahasia regnaret. *Amri enim cum suâ familiâ tot annos regnavit. Ipse 8. annos solus ab anno 31. Assa usq; ad 38.* 1. Reg. 16. v. 23. 29. *Ahab filius ejus annos 22. v. 29. cum Ahasia filio,* 1. Reg. 22 v. 52. *Joram frater ejus 12. annos,* 2. Reg. 3. v. 1. *Cujus 12. anno Ahasia Rex Judæ regnare cæpit,* 2. Reg. 8. v. 25. *Hæc omnia 42. annos faciunt.*

108. Quartum inter Joh. 13. v. 1. *Vbi lotio pedum ante festum paschatis post cænam fuisse dicitur, &* Matth. 26. v. 17. *ubi primo die festi seu azymorum cænam peractam dicitur.* Cui

Marcus

Mercus c. 14. v. 12. Et Lucas c. 22. v. 7. *consentiunt.* Quidam
Johannem *de paschate Judæorum, cæteros de Christi & veri,
quod ex lege celebrandum erat, agere putant, quæ quoad tempus
diversa fuerint.* Commodissimè *respondetur,* Johannem di-
*em artificialem intelligere, quem propriissimè diem vocamus, ab
ortu solis ad occasum, & nocti contradistinguimus:* Cæteros di-
em naturalem, à vesperâ ad vesperam, *sic vespera diei 14. ad
Pascha pertinet, tùm pascha Christus comedit, & sic primo die
azymorum comedit, quod reliqui dicunt, ante diem sequentem
15. qui solennissimus Paschæ erat, & ante quem lotio pedum pe-
racta. Sic* Joh, *ante festum eam peractum dicit. Tota solennitas
paschalis non soli vespera & primæ nocti diei 14. vendicanda, sed
& sequenti diei 15. Sic enim* Rituales libri Judæorum *diem à
nocte sejungunt, & tàm noctem 14. quàm sequentem diem artifi-
cialem oriente sole vesperam paschatis denominant.* Quintum
inter Marc. 15. v. 25. *Ubi Christus horâ 3. crucifixus dicitur,* &
Joh. 19. v. 14. est, *ubi quasi 6. dicitur, cum ad crucifigendum
traditus est.* Tutissimè dicitur, Johannem horam 6. more
Romanorum intelligere, à mediâ nempè nocte, *undè diem
civilem inchoabant Romani.* Marcum *horam 3. more Judæo-
rum ab ortu solis, undè diem artificialem numerabant* Judæi, *et
diem in horas vel longiores vel breviores pro ratione temporis
distribuebant, undè æstate longiores horæ, quàm hyeme erant.* Ter-
tia ergò hora Marci est tertia diei pars ab ortu solis nume-
rata, ad nostram 11. meridianam inclinans, quà Christus
ad supplicium eductus & crucifixus est, quam Johannes
*circiter 6. appellat, non quòd eâ crucifixus, sed quod Pilato tradi-
tus, coram eo accusatus, & damnatus ad mortem fuerit.*

Hoc enim Johannes *perspicue
addit.*